

K charakteristice hlavy moderního státu

(srovnání a popis)

Jan SVATONĚ

I. Úvodem

Hlava státu je tradičně považována nejen za jeden z nejvyšších státních orgánů, ale také za nejvyššího představitele státu. Uvedené konstatování vypovídá o zvláštním postavení tohoto typu státního orgánu, které je dáno jednak jeho zvláštním historickým vývojem a významem, koncepčními přístupy k charakteristice státu (kdy byl nejvyšší představitel státu považován za hlavu státního organismu) a jednak ústavně politickými funkcemi, které jsou s postavením hlavy státu obvykle spojovány (reprezentant státu, nositel státní moci, relativně rozsáhlé jmenovací a velitelské funkce).

Současné pojetí a charakter hlavy moderního státu se začalo vytvářet v období přechodu mezi monarchickými a republikánskými formami vlády, což se mimo jiné projevilo nejen v konstituování republikánského typu hlavy státu¹, ale také v zásadní změně postavení a úlohy monarchické podoby hlavy státu v podmínkách parlamentních forem vlády. Zde platí obdobné tomu, co již bylo uvedeno u charakteristiky vlády. Totiž to, že jedním z typických kroků při překonávání vztahů v absolutních monarchiích bylo formování vlády jako zvláštního výkonného kolegiálního orgánu s výrazným vztahem k parlamentu². I když i nadále byl zachováván určitý tradiční režim vztahů mezi hlavou státu a vládou projevující se v některých ústavních krocích hlavy státu vůči vládě a jejím členům (typicky při jmenování jejích členů, účasti na jejích schůzích), vláda již nadále vystupuje jako samostatný státní orgán. Monarchická tradice se konečně projevila i v tom, že se hlavou státu rozumí státní

¹ Republikami jsou ostatně podle názoru N. Machiavelliho všechny státy bez suverénního vládařství (roz. bez monarchické hlavy státu – aut.). Srov. Týž: *Vladař*, Praha 1969, s. 11.

² Srov. autorův článek K charakteristice vlády moderního státu (srovnání a popis). In: *Časopis pro právní vědu a praxi*, 1994, č. 2, s. 176n., s nímž také tento příspěvek vytváří volně pokračování srovnání a popisu orgánů exekutivy.

orgán, který je zastáván jednotlivcem („mon-archa“, prezident), i když se lze, a to spíše vyjimečně, setkat i se dvěma či více jedinci v čele státu, příp. s kolegiální hlavou státu.

II. Hlava státu v monarchii

Jako poněkud překvapující, přesto však historicky pochopitelnou, se jeví skutečnost, že v celé řadě evropských a mimoevropských zemí zůstala často i v poměrech moderního státu zachována instituce monarchické hlavy státu³. Jedná se především o státy s konstituční, resp. s parlamentní formou vlády (jakými jsou např. Velká Británie, Švédsko, Norsko, Dánsko, Nizozemí, Belgie, Španělsko, Japonsko), ale někdy také s ještě nepřekonanou formou dualistické monarchie, a tedy se silným postavením panovníka. Těmi jsou do určité míry Saudská Arábie, Jordánsko, ale také arabské a jihovýchodoasijské sultanáty a emiráty, ve kterých se však lze u hlavy státu setkat nejen s osobními privilegii, ale i s rozsahem pravomocí a s takovým vztahem k ostatním státním orgánům, který se blíží nebo odpovídá podmínkám absolutní monarchie.

Hlava státu monarchického typu je nejčastěji ustanovována do funkce na základě nástupnického práva (řádu), které vychází z principu dědičnosti, což s sebou zejména v minulosti přinášelo problémy týkající se nástupnictví po ženské linii, případně nutného porušení práva primogenitury z důvodů nesplnění některých ceremonálních, rodinných, stavovských či jiných pravidel⁴. Nastane-li situace, kdy monarcha z důvodu nedostatku věku nebo případně jiné skutečnosti nemůže vykonávat po určitou dobu funkci hlavy státu, vykonává tuto funkci za něj a jeho jménem regent případně regentská rada. Méně pravidelným je a přesněji řečeno byl postup, při kterém panovník stanovil svého nástupce sám. Spíše výjimkou pak je situace, kdy je monarcha volen na dobu určitou nebo, a to zpravidla, na doživotí.

V koexistenci s vývojem moderního státu se měnil rozsah práv a pravomocí i reálný vliv vyplývající z postavení monarchické hlavy státu. Jejich okruhy lze v zásadě rozdělit na ty, které jsou úzce spjaty s monarchickými tradicemi a mají podobu osobních privilegií a na ty, jež mají charakter ústavně obyčejový a ústavně

³Tomu také odpovídají historické názvy hlav států: král, císař, kníže, vévoda, šach, sultán, emír. Za specifickou hlavu státu je považován konkláve kardinálů volený papež, který stojí nejen v čele římskokatolické církve, ale i v čele státu Vatikán.

⁴Z historického hlediska lze poukázat na příklad řešení nástupnictví po ženské linii v habsburském panovníckém rodě v roce 1713 známou pragmatickou sankcí nebo na anglický The Act of Settlement (Akt o nástupnictví) z roku 1701, který mimo jiné řešil i otázku nástupnictví na anglickém trůně v případě vymření oranžského rodu a deklaroval jej pro hannoverskou dynastii. Novějším příkladem je případ anglického krále Eduarda VIII., který v roce 1936 odstoupil, přičemž jedním z důvodů byl jeho záměr uzavřít sňatek s dvakrát rozvedenou ženou. Obdobně by se mohla stát nynější manželská rozluka následníka trůnu prince Charlese příčinou postoupení jeho práv na syna.

právní a vypovídají o vztazích panovníka s ostatními nejvyššími státními orgány:

- a) práva z prvního okruhu potvrzují **privilegované postavení** jeho „suverénní osobnosti“ (osobní nedotknutelnosti), majestátu (nejvyšší důstojnosti), politické a trestní neodpovědnosti. Mezi tradičními **čestnými symboly** panovníkovy společenské funkce náleží orávnění udělovat různé čestné (a případně i šlechtické) tituly, řády, vyznamenání, držet čestnou stráž, jakož i používat čestné znaky, dodržovat a vyžadovat tradiční způsoby a ceremoniální postupy. Do stejné skupiny obvykle náleží monarchovo **právo na důchod** (apanáž) ze státního rozpočtu, což je jedním z důsledků oddělení panovníkových a státních financí;
- b) celá řada následujících práv, pravomocí a dalších tradičních postupů je spojena s **ústavními vztahy** k ostatním státním orgánům a nemusí mít v té které monarchii vždy jen ceremoniální charakter.

V těchto vztazích se obvykle více či méně prolínají ústavně právní a výsostná práva panovníka jako hlavy státu. Jsou jimi např. právo (povinnost) svolávat a rozpouštět parlamenty, jmenovat jejich členy nebo část členů, právo suspenzivního nebo dokonce absolutního veta vůči návrhům zákonů, právo (povinnost) zákony publikovat. V neposlední řadě je jim také používání práva milosti. Mezi dnes obvykle již jen reprezentativní funkce panovníka také náleží jeho postavení vrchního velitele ozbrojených sil.

Mnohdy bývá panovníkovo postavení deklarováno jako **hlavy moci vládní a výkonné**, což však má zejména u parlamentních forem vlády spíše ústavně formální charakter. To se projevuje například v jeho právu jmenovat (schvalovat) předsedu a ministry vlády za současného respektování parlamentní většiny, a to i když se vláda označuje za „vládu jeho(-jího) veličenstva“ a také jeho(-jím) jménem vystupuje. Panovníkova odpovědnost za činnost exekutivy je však minimální.

Mezi významné formy činnosti náleží monarchovo oprávnění vystupovat jako nejvyšší představitel a zástupce státu navenek, uzavírat mezinárodní smlouvy, spolupůsobit v otázkách války a míru.

Monarchické hlavy státu tedy disponují mnohdy i poměrně širokými oprávněními, přičemž je však nutno odlišovat jejich postavení v jednotlivých typech monarchií. Zatímco v monarchii blížící se typu její absolutní podoby byl panovník suverénním státním orgánem disponujícím obvykle jednotnou a nedílnou státní mocí, vyplývá v konstituční monarchii již z povahy věci vymezení a omezení panovníkovy moci a jeho charakteristika jako pouze jednoho z nejvyšších státních orgánů. Avšak oprávnění z toho plynoucí mají v parlamentních formách vlády zpravidla formální charakter, o čemž vypovídá i jejich reálně slabší a často spíše tradiční a symbolická úloha.

Typickým je v tomto směru postavení britského panovníka, který „*panuje, ale nevládne*“, a to i když má právo rozpustit parlament, užít absolutního veta vůči návrhu zákona a právo uzavírat mezinárodní smlouvy. Zatímco však ale první z těchto práv může použít jen na požádání předsedy vlády, druhé nepoužil již více než

250 let a třetí vykonává vláda a panovník má být informován. V tomto ústavním kontextu významný britský konstitucionalista W. Bagehot kdysi definoval reálnou moc britského panovníka jako „právo být konzultován, právo podporovat a právo upozornit“⁵.

III. Hlava státu v republice

Hlava státu v republikánské formě vlády je zpravidla **individuální** a nejčastěji nese označení prezident. Ať se již jedná o státního, spolkového, federálního, říšského nebo i jiným přívlástkem charakterizovaného prezidenta je nejvyšším představitelem státu a nositelem jeho suverenity navenek, což jej však současně necharakterizuje jako hierarchicky nejvyšší státní orgán a nositel státní moci. Je právě jen hlavou státu, jedním z nevyšších státních orgánů a jako občan státu nedisponuje ani osobními privilegii, jež by jej favorizovaly ve vztahu k jiným občanům.

Kromě individuální hlavy státu se lze v republikách setkat i s **kolektivní** hlavou státu. Důvody pro takto koncipovanou formu hlavy státu jsou historické (jako např. specifické postavení dvou kapitánů – regentů v San Marinu), politickodoktrinální (státní rady nebo presidia v některých bývalých socialistických státech) nebo vyplývají z různých snah a pokusů o vznik složeného státu (spolku států), v jehož čele jsou zpravidla různé prezidentské rady tvořené hlavami konfederovaných států. Tradičně se například v různých obdobích poválečného vývoje jednalo o různé motivované pokusy o ustavení takového státu mezi Egyptem, Libyí, Sudánem či Sýrií; v posledním období se uvedenému blíží ustavení prezidentské rady mezi státy SNS.

Z hlediska způsobu **ustanovování** hlavy státu platí až na výjimky **volební princip**⁶. Prezident jako hlava státu je volen:

- lidem (občany)**, a to přímo (Francie, Rakousko, Polsko, Rusko) nebo nepřímo prostřednictvím volitelů, jako je tomu v USA;
- parlamentem** jako je tomu např. ve Švýcarsku⁷ nebo v České republice;
- speciálním kolegiem**, které obvykle sestává ze členů parlamentu a z delegátů spolkových zemí nebo administrativně teritoriálních jednotek v případě unitárního státu. Takovým kolegiem je např. Spolkové shromáždění ve SRN, které se skládá ze členů Spolkového sněmu a rovného počtu členů volených

⁵Srov. také Jones, B. et al.: Politics UK, Philip Allan 1991, s. 304. Britský panovník např. v oblasti zahraničně politických vztahů na základě Memoranda královny Viktorie z r. 1850 požaduje pouze být informován o těchto otázkách v průběhu jejich projednávání.

⁶Někdy se lze setkat s uplatněním jmenovacího principu. Ten může být projevem i jiných než ústavních forem konstituování hlavy státu. Např. ve vojenských režimech, kdy vojenská rada, junta nebo obdobný orgán jmenuje prezidenta (nebo jinak koncipovanou hlavu státu), který je odpovědný zpravidla jemu, armádě, nebo dokonce „národu“ či „národním zájmům“.

⁷Ve Švýcarsku je prezident sice volen parlamentem (Spolkovým shromážděním), avšak pouze ze členů vlády (Spolkové rady), a to na jeden rok.

lidovými zastupitelstvy zemí podle zásady poměrného zastoupení, nebo společné shromáždění parlamentu a delegátů z jednotlivých oblastí v Itálii.

Uvedené způsoby ustanovování hlav států vypovídají také o některých aspektech vztahů mezi nejvyššími státními orgány v jednotlivých formách vlády, neboť spoluvytvářejí ústavně politickou doktrínu koncepce těchto vztahů.

Typickým příkladem je prezidentská forma vlády, která vyžaduje ustanovení hlavy státu volbou občany a koncipuje tak i její nezávislé postavení jako nejvyššího orgánu exekutivy. Komplikovanější je však situace v případě kombinace přímé volby prezidenta a parlamentních forem vlády, která vede k větší míře zejména politické nezávislosti hlavy státu na parlamentu. Jedná se pak o „*silného prezidenta*“, jehož reálný vliv může být navíc zvýrazněn tehdy, jde-li o politicky, intelektuálně, charismaticky či jinak osobnostně disponovaného jednotlivce.

Volební období je v jednotlivých státech odlišné. V zásadě se lze setkat s délkou pohybující se od zmíněného jednoho roku (Švýcarsko) do sedmi let (Francie, Itálie). Jeho střední délka činí čtyři (USA) a pět (např. SRN a Česká republika) let.

Různá omezení se také vztahují na subjekty **pasivního volebního práva**. Za hlavu státu může být zvolena jen osoba, která splňuje zejména podmínku:

- státního občanství**, jež může být pro účely volby prezidenta ještě dále zpřísněna; jako např. v USA, kde se jedná o občanství získané jen zrozením a navíc podmíněné 14 roky pobytu;
- věková hranice**, jež bývá stanovena od 35 (USA, Rakousko), 40 (např. ČR) až 50 (Itálie) let věku;
- možného opětovného zvolení**. Vedle USA a Rakouska, ve kterých může být opětovně konkrétní osoba zvolena pouze jednou, existují v dalších zemích i jiná řešení. Ve SRN je tak bezprostřední opětovné zvolení možné jen jednou, v ČR nikdo nemůže být zvolen více než dvakrát za sebou nebo ve Švýcarsku, kde nikdo nemůže být zvolen pro následující funkční období.

S volbou, funkcí a i s činností prezidenta je někdy spojena funkce jeho náměstka, respektive jiného státního orgánu, na něhož případně přechází působnost a výkon pravomoci hlavy státu v rozsahu v jakém to zpravidla ústavní řešení předpokládá. V prvním případě se jedná o funkci **víceprezidenta**, který kromě obvyklé přípravebnosti pomáhat prezidentovi, plní i některé státní funkce (typicky v USA, kdy zastává funkci předsedy Senátu a jeho další reálná činnost závisí na úvaze prezidenta. Úloha víceprezidenta je zvýrazněna v okamžiku, kdy je prezident svého úřadu zbaven, odstoupí-li, zemře-li nebo je jinak neschopným k výkonu své funkce, neboť pak přechází prezidentská funkce na něj). Z obdobných důvodů tam, kde není zřízena funkce víceprezidenta přechází část nebo většina prezidentových pravomocí na vládu, jejího předsedu nebo předsedu parlamentu či jeho jednotlivých komor. V tomto druhém případě je zdůrazňována především vyjimečnost a dočasnost takového řešení (SRN, Francie, Itálie, Rakousko, ČR).

Jedním z důvodů nastoupení takové situace může být konec konců i prezidentova abdikace – neboli vzdání se úřadu inividuální hlavy státu.

V případě působnosti a pravomoci hlavy státu se obvykle jedná jak o vymezení jejího postavení vůči vnějším okolím, kdy prezident či jiná hlava státu vystupuje jako nositel vnější suverenity a současně nejvyšší představitel státu vůči jiným státům a mezinárodnímu prostředí, tak o poměrně přesnou specifikaci jejího postavení ve vnitrostátních vztazích. Z tohoto pohledu hlava státu zpravidla:

- a) jako nejvyšší představitel státu zastupuje stát navenek;
- b) sjednává a ratifikuje mezinárodní smlouvy a dohody, přičemž sjednávání může obvykle přenést na vládu nebo na jednotlivé ministry;
- c) jmenuje a pověřuje diplomatické zástupce; přijímá cizí diplomatické zástupce;
- d) je vrchním velitelem ozbrojených sil;
- e) ve vztahu k parlamentu svolává, přerušuje a ukončuje jeho jednání; za obvykle předem vymezených okolností a podmínek parlament rozpouští a vyhláší parlamentní volby; aktivně se může účastnit na jeho schůzích;
- f) se významně spoluúčastní na zákonodárném procesu, přičemž někdy vystupuje nejen v roli iniciátora nebo navrhovatele zákona, ale také toho, kdo může parlamentem již přijatý návrh zákona odmítnout (absolutní veto – vyjímčně) nebo pozastavit – vrátit (suspenzivní veto – obvykle). Prezident, resp. předseda kolektivní hlavy státu zákony také podepisuje;
- g) jmenuje (a odvolává) nejen významné státní funkcionáře, jako předsedu a členy vlády, předsedu a soudce Nejvyššího soudu, Ústavního soudu, ale mnohdy také nejvyšší představitele kontrolních orgánů různého druhu, nejvyšších finančně měnových ústavů a další státní úředníky. Tradičně uděluje nejvyšší vojenské hodnosti, případně jmenuje profesory a instaluje do funkcí některé další představitele veřejnoprávních korporací podle podmínek té které země. Kromě toho propůjčuje a uděluje státní vyznamenání, jmenuje členy významných nebo honorárních institucí apod.;
- h) je oprávněna být aktivně účastna na schůzích vlády, řídit její zasedání nebo dokonce v podmínkách prezidentské formy vlády stát v jejím čele;
- i) mezi její tradiční oprávnění náleží (neomezené) právo amnestie, které spočívá v hromadném udělení milosti, jež může mít podobu:

- říkazu, aby se trestní stíhání nezahajovalo, případně aby se v něm nepokračovalo a toto stíhání bylo zastaveno (abolice)
- prominutí nebo zmírnění soudem již pravomocně uloženého trestu (agraciace)
- eventuálně i příkazu k zahlazení odsouzení (nazývaného též rehabilitace).

Toto postavení hlavy státu vyplývá z vymezení působnosti a pravomoci v ústavách jednotlivých států, přičemž někdy ústavní normy používají zmocňovacích ustanovení k vyjádření možnosti dalšího rozšíření jejich okruhu běžným zákonodárstvím.

S problematikou pravomoci úzce souvisí otázka odpovědnosti, resp. neodpovědnosti hlavy státu. Tradičně je chápána a také v ústavách řady států je precizována ústavně politická neodpovědnost hlavy státu z výkonu funkce. Tato skutečnost je zpravidla umocňována i tím, že větší nebo menší část výše zmíněných rozhodnutí hlavy státu vyžaduje ke své platnosti spolupodpis (kontrasignaci) předsedy nebo pověřeného člena vlády. Podmínku kontrasignace, a tedy odpovědnosti vlády za taková rozhodnutí hlavy státu, lze současně chápat jako jednu z historických konsekvencí utváření moderního státu a také za modifikaci politické (ne)odpovědnosti hlavy státu.

Zvýšená míra ochrany je pak hlavě státu poskytována v oblasti trestní a správní odpovědnosti. Hlavu státu nelze obvykle za porušení práva v uvedených oblastech v době výkonu funkce zadržet a ani stíhat, přičemž stíhání je za těchto podmínek vyloučeno navždy. Na druhé straně však hlava státu může být na základě ústavní žaloby (impeachment) stíhána pro velezradu (typicky v USA, Itálii, ale také v ČR) a porušení ústavy (Itálie, SRN, Rakousko), úplatkářství nebo jiné těžké zločiny a trestné činy (USA). Sankcí za prokázanou odpovědnost je zpravidla nejen ztráta (zbavení, zproštění) tohoto úřadu, ale často i ztráta způsobilosti jej znovu nabýt.

K ústavně politickému charakteru a významu postavení hlavy státu v republice

Předcházející charakteristika hlavy státu jako jednoho z nejvyšších státních orgánů akcentovala zejména jeho ústavně právní charakter. Postavení hlavy státu s sebou však také přináší určité ústavně politické důsledky ve vztahu k jiným státům a mezinárodnímu prostředí, ke společnosti a k jiným státním orgánům a institucím. Ústavně politický význam postavení hlavy státu spočívá zejména v následujících typicky věcných a institucionálních charakteristikách a symbolických vyjádřeních:

- a) hlava státu jako reprezentant státu, který zastupuje jednotu národa a jako nadstranický subjekt vystupuje v postavení politického arbitra mezi vládou a parlamentem. Nejkoncentrovaněji a nejvýrazněji je tato úloha vyjádřena v postavení a v mediační funkci italského prezidenta, méně zřetelně a spíše symbolicky pak v postavení prezidenta SRN. Výrazné postavení v tomto směru má i občanem volený rakouský prezident, který vystupuje nejen jako reprezentant státu a jeho jednoty, ale také jako subjekt předpokládané (a zatím nevyužívané) zprostředkující a nadstranické činnosti mezi nejvyššími státními orgány. Jeho ústavně politické postavení je někdy charakterizováno jako „čtvrtá moc“ nebo také jako „náhradní autorita“⁸;
- b) jako reprezentant státu vystupuje hlava státu i v prezidentských formách vlády. Současně však stojí v čele výkonné moci a z povahy věci již nepůsobí

⁸Srov. Hausmaninger, H.: Spolkový prezident, spolková vláda a parlament v Rakousku, Právník, 1990, č. 12, s. 1101.

jako arbitr mezi zbyvajícím „dvěma mocemi“. Nejvýraznějším představitelem takové pozice je prezident USA, který současně zosobňuje i federativní uspořádání státu;

- c) prezident francouzské V. republiky je nejen reprezentantem státu, ale navíc vystupuje jako ručitel národní nezávislosti, územní celistvosti, zajišťovatel chodu veřejných orgánů a kontinuity. Toto zvýrazněné postavení francouzské hlavy státu vůči ostatním státním orgánům se opírá mimo jiné i o jeho ústavně deklarovanou povinnost bdít nad zachováváním ústavy (viz čl. 5 Ústavy Francouzské republiky ze 4. 10. 1958). Nezanedbatelnou je i ústavní zvyklost prezidentova odstoupení v případě negativního výsledku jeho konzultace s národem prostřednictvím referenda. Je více než patrné, že uvedená koncepce vychází z předpokladu a požadavku silné politické a osobnostní individuality v čele francouzského státu⁹;
- d) jako pouze formálního reprezentanta státu s výrazně ceremoniálními rysy lze hodnotit postavení švýcarského prezidenta. Zatímco symbolem jednoty spřísenectva je rozsáhlými pravomocemi vybavená a stabilní švýcarská vláda jako celek, prezident především připravuje a předsedá jejím zasedáním. V tomto smyslu je Spolková rada kolektivní hlavou státu.

K postavení hlavy státu v jednotlivých formách vlády

Popsaný charakter postavení hlavy státu v republice otevřel otázku její reálné úlohy a vlivu v té které formě vlády. Je tak možno hovořit o míře „vládnutí“ hlavy státu s přihlédnutím ke konkrétní formě vlády, a tedy ke vztahům mezi nejvyššími státními orgány:

- a) nejvýrazněji a nejzřetelněji se postavení prezidenta jako hlavy státu projevuje v **prezidentské formě vlády**, kde na příkladu USA lze hlavu státu považovat za ústřední politickou osobnost, která nepanuje ale „vládne“.

Tento prezident:

- je hlavou vlády (kabinetu), kterou jmenuje na radu a se souhlasem 2/3 přítomných senátorů, odvolává její členy, řídí její práci a využívá její poradní funkce. Jednotliví členové vlády disponují rozhodovací pravomocí pouze tehdy, když ji prezident na ně výslovně přenesl
- řídí zahraniční politiku
- Kongresu USA podává poselství – zprávu o stavu Unie, doporučuje mu k uvážení opatření, za mimořádných okolností svolává obě sněmovny nebo jednu z nich, vůči návrhům zákonů a dalším rozhodnutím Kongresu disponuje suspenzivním vetem, vydává akty výkonné moci – výnosy – kterými realizuje zákony Kongresu

⁹Srov. Blahož, J.: Ústava páté republiky a její tvůrce (K 100. výročí narození prezidenta Charlese de Gaulla), Právník, 1990, č. 12, s. 1126.

- na radu a se souhlasem 2/3 přítomných senátorů jmenuje mimo jiné soudce Nejvyššího soudu;
- b) postavení prezidenta jako ústřední osobnosti státu a státní politiky v podmínkách původně parlamentní formy vlády charakterizuje **neoprezidentský (francouzský) systém**, v němž hlava státu za výše popsaných okolností:
- fakticky řídí výkonnou moc, a to zejména předsednictvím ministerské rady – podepisuje její nařízení a dekrety
 - disponuje posíleným postavením arbitra ve sporech vlády a parlamentu, kdy může po poradě s premiérem a předsedy sněmoven rozpustit Národní shromáždění
 - v rámci vyhlášení (promulgace) zákonů může navrhnout nové projednání celého nebo části zákona
 - při stavu vážného a bezprostředního ohrožení republiky a jejích institucí disponuje mimořádnými pravomocemi, kdy činí opatření podle okolností, o čemž uvědomuje národ poselstvím;
- c) formálně slabší je postavení hlavy státu v podmínkách **parlamentní formy vlády**, i když i zde jsou určité rozdíly, jejichž spektrum lze vymezit počínaje již zmíněnou intervenující úlohou italského nebo potenciálně silného postavení rakouského prezidenta a spíše jen reprezentativními funkcemi vybaveného prezidenta SRN v podmínkách tradic kancléřského principu konče. Mezi obvyklé znaky charakterizující postavení hlavy státu typického parlamentního státu náleží:
- prezidentovo rozpouštěcí právo vůči parlamentu, které obvykle vyžaduje kontrasignaci ministerského předsedy
 - prezidentovo suspenzivní veto vůči návrhům zákonů
 - požadavek kontrasignace rozhodnutí prezidenta ze strany vlády, resp. ministrů
 - parlamentní souhlas – vyjádření důvěry – s prezidentem jmenovanou vládou;
- d) postavení hlavy státu ve švýcarské **direktoriální formě vlády** bylo uvedeno výše.

* * *

S U M M A R Y

*On the Characteristics of the Head of
a Modern State*

The institute of the head of a state is characterized in the essay in the context of its historical development, while most attention is paid to its comparison and the description of its functioning in the conditions of modern state. However, even in this framework the issue of the heads of modern monarchies is put in the first place, concentrating especially on certain specific features of its traditional rights and constitutional relations to other state bodies. In the remaining part most attention is paid to the basic aspects of the position of the head of a republic, such as the manner and other conditions of his introduction into office, the scope of his competence and powers and the issues of responsibility. The study of the problem covers also the questions of a constitutionally political nature and the importance of the position of the head of state in under a republican form of government from the viewpoint of both its internal and external functions, social and political role and relation to power. The topic is finally concluded with an outline of the positions of the head of state in the several forms of government.